

Locuinta Redactorului

Cancelari'a Redactiunii

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decatu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Roman'a:
prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a tim-
brale pentru fiecare publicati-
une separatu. In locul deschisu
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

„FEDERATIUNEA”

pre semestrulu II (iuliu—dec.) 1870.

Incependu-se cu lun'a venitoria semestrulu alu II (iuliu—decembrie) rogãmu pre p. t. doritorii de a avé acestu diurnalu, sê binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea m a i n n a i n t e de acestu terminu, pentru ca sê ne scimú orientã in privintã a numerulu esemplari-doru ce vomu avé a tipari.

DD. abonati, alu caroru abonamentu espira cu finea semestrulu tan.—iuniu, voru bine-voi a-si reînnoi, fara intardãre, abonamentele, ér' pre acei Domni, cari sunt inca in restantia cu pretulu de prenumeratiune, i rogãmu sê se grabesca a-si rafuá socotelele ca sê nu ni se inmultiesca greutãtãle.

Pretulu de prenumeratiune se pote vedé in fruntea foiei; remane si pre viitoriu acelu-a-si.

Ne rogãmu a se scrie legibilu si precisu: numele, locuintã, post'a ultima si post'a principale.

Totu-una-data potemu incunoscintã pre DD. prenumeranti, cã s'au facutu dispusetiuni, pentru ca diurnalulu sê se expedze cãtu mai regulatu si credemu cã post'a inca si-va impleni detorintã mai bine.

Administratiunea.

Politic'a c. Iuliu Andrassy si a falsi- loru liberali germani.

Acestu-a este titlulu unui articlu, publicatu in „Reform'a“ dlui Schuselka, de la 9. iun., d'in care estragemu urmatoriele:

Asidã dara intre ministrulu presiedinte ungu-rescu si ortodocsi constitutiunali cisleitani esiste una coalitiune pentru sustinerea situatiunei pre-sante, si Austri'a are d'a multumã acestei coalitiuni asidã numitã: nou'a actiune, a carei-a resul-tatu va fi cã, dupa una perdere noua de câte-va lune pretioase, cestiunea constitutiunei va fi mai intortocata si mai periculosa decãtu acum'a.

Contele Andrassy vine la agitatiunile electorali, in modulu celu mai dritu, intru ajutoriulu decembristiloru, lasandu sê resune in „Reform'a“ d'in Pest'a strigetulu alarmatoriu: cã opusetiunea nationala si adeveratu constitutiunale d'in Croa-ti'a, confiniulu militariu, a Serbiloru si Romaniloru austriaci, in coalitiune cu opusetiunea boema, slovena si tiroléna, are de scopu a servi reactiunei militare si absolutistice. Acésta alarma e forte buna pentru ortodocsi constitutiunali-falsi; ei potu acum'a spariã pre alegatori cu naluc'a reactiunei, a abso-lutismulu, pre cum au facutu si in an. 1867, candu erã sê se compuna unu Reichsrath extra-ordinariu. Si intru adeveru, ei facu acésta cu una predilectiune mare, fantasandu despre una conjuratiune infricosiata a feudaliloru, ultramonta-niloru, militariloru, absolutistiloru si a nationaliloru. Ei d'icu, cã acésta conjuratiune s'ar' fi ince-putu degiã cu memorandumulu ministeriulu de bur-gesia; dupa ace'a s'ar' fi adusu in reactiune prin repãsierea Tirolésiloru, Poloniloru, Carintianiloru, Istrieniloru, Goricianiloru si a Triestiniloru d'in senatulu imperiulu, si ar' fi avutu sê-si ajunga scopulu sub mantéu'a unei politice ce impacare, adeva resturnarea guvernulu constitutiunale, re-staurarea absolutismulu.

Ortodocsi constitutiunei denuncieza pre con-tele Beust ca urdãtoriulu si conducatoriulu acestei conjuratiuni teribile. Ei d'icu, cã acestu-a a fostu penetratu degiã pâna in centrulu pusetiunei sale, candu apoi, in or'a a unu-spre-diece, i s'a opusu c. Andrassy, alungandu-lu de pre campulu luptei; prin urmare c. Iuliu Andrassy este salvatorele Austriei si alu libertãtii.

Acus'a, carea organulu lui Andrassy, „Re-

forma“ d'in Pest'a, o arunca contr'a opusetiunei nationali d'in tãerele unguresci, e una denunciere de totu falsa. Afirmatiunea, cã Croatii, Granicie-rii, Serbii, Romanii si Slovaci aru voif sê se ra-dice contr'a constitutiunismulu si in favorulu absolutismulu, e una monstruã. D'in contr'a, aceste popore lupta chiaru pentru perfectulu constituti-unalismu, opunendu-se unei constitutiuni, conformu carei-a majoritatea poporatiunei sê fia supusa minoritãtii, ce'a ce intru adeveru contradice conceptulu si esintiei adeveratulu constitutiunalismu; ele nu lupta in favorulu absolutismulu, de ora-ce voies-cu a-si eluptã si asigurã drepturile si libertãtãle loru; ele lupta pentru unu dreptu, pentru una libertate, cari sunt mai vechic si mai sante de cãtu totu constitutiunalismulu modernu, a nume ele lupta pentru dreptulu individualitãtii libere, pentru libertatea desvoltãrii nationali.

Contrarii se provoca, in modu falsu, la anulu 1848, candu, ce e dreptu, asemenea lupta a acestoru popore fã exploatata pentru scopurile reacti-unei, ale absolutismulu. Inse cine a fostu ore cau-s'a? De siguru nu poporele, cari prinsesera ar-mele contr'a magiarismulu separatistice si ardie-toriu de poft'a d'a domni, si in favorulu egalei indreptãri a totoruru poporeloru d'in unu impe-riu unitariu, ci Magiarii, cari au provocatu lupt'a chiaru prin poft'a loru de domnire, prin tendintiele loru de magiarisare. Numai magiarii singuri sunt cau-s'a, cã nu numai tãerele unguresi ci si tote cele-l-alte si perdura atunci libertatea, si pentru acésta perdere a libertãtii, precum si pentru sangele versatu alu poporeloru, blastemulu istoriei cade a supr'a loru, si acestu blastemu i-va ajunge de siguru, daca magiarii nu voru renunã la continuarea politicei loru de apesare nedrepta si brutale.

Daca s'ar' reînnoi, in tempulu nostru, acea lupta infricosã de rasa, la tota intemplerã va fi posibilu, ca una partita sê se incerce a o folosì pentru scopuri reactiunarie. Inse acésta incercare n'ar' poté succede a dou'a ora, cã-ci, mai antãiu, absolutismulu este pre venitoriu imposibilu in Austri'a, éra de alta parte, poporele cari lupta pentru libertatea loru individuale, de siguru nu se voru lasã sê fia inca una-data folosite de instru-mentulu reactiunei, cã-ci ele s'au intiepleptu prin una esperintia amara. Aceste popore nu sunt neci de cãtu puse intre alternativ'a de a suportã séu absolutismulu parlamentariu pestanu séu pre celu nudu d'in Vien'a. Ele voiescu sê fia libere de am-bele poteri, si voru si eluptã acésta libertate. — In ace'a-si pusetiune se afla si poporele opu-setiunali de d'incoce. Totalitatea opusetiunei na-tionale si de dreptu publicu d'in intrega monar-chi'a absburgica este inse mai liberale; ea voiesce a dá valore adeveratulu dreptu poporalu in modu mai sinceru si mai energetic decãtu partit'a ger-mana-magiara, ce domneze asta-di. Accentuãmu cuventulu „partita“, cã-ce cu sistemulu de asta-di nu sunt multumiti nece toti magiarii nece toti germanii; chiaru cei intr'adeveru liberali si drepti d'intre ambe aceste popore nu sunt multumiti.

Partea magiara a partitei domnitorie se teme de una repetire a eveniminteloru sangerose ale an. 1848, etc., si se nesuiesce d'in tote poterile de a infectã cu acésta frica si pre partea germana, afir-mandu cu siguritate, cã repetirea acelei lupte va duce la reinaugurarea absolutismulu. Inse, fara d'a respectã acésta frica, domnitorii magiari de acum'a imitèza in tote procederea antecessoriloru loru d'in an. 1848, a nume procederea, carea provocase lupt'a de rasa, inlesnindu astu-feliu absolutismulu victori'a.

Dupa-ce autorulu articlulu tratèza despre provincialisarea confiniulu militariu si, in specie, despre raportele d'in Croati'a, continua estu-modu:

Este nebunã a crede si a face pre altii sê creda, cã in imperiulu lui S. Stefanu nu ar' esiste opusetiune nationala, daca n'ar' esiste in Boemi'a. Boemii au siediutu in an. 1848 in senatulu impe-rialu d'in Vien'a, éra Croatii, Serbii, Romanii si Slovaci au radicatu armele contr'a magiarismulu. Magiarii sciu pre-bine, cã nationalitãtãle loru

au cause comune de opusetiune cu Boemii, etc. si se temu, cã intrega opusetiunea nationala si legale se va intruni in una actiune comuna; ma-giarii inse deducu d'in acésta cu una logica in adeveru despota, cã opusetiunei nationali, atãtu d'incoce cãtu si d'incolo de Leit'a, nu este iertatu a i-se face neci una concessiune. Numai pre Po-loni aru voif sê-i veda ademeniti prin unele do-nuri gratuite. Si ei cugeta si spera a sustiené in modulu acestu-a pacea!

Inse ce, magiarii paru cã nu voiescu pacea, ci lupt'a pentru ca sê intaresca cu focu si sabia edificiuulu dualisticu alu imperiulu. Organulu lui Andrassy anuncia publice poporeloru opusetiunali resbelu, d'icundu: „Diferitele interese se potu complanã, éra principiële opuse nuse potu neci una-data realisã in modu pacinicu. In momentul candu fe-deralismulu afla intrare in Austri'a, e amenintata si esistintã Ungariei.“ Ei bine, in fapta esistu principiële opuse intre nationalitãtãle d'in imperiulu lui Stefanu si intre cea magiara, intre nationali-tãtãle d'in Cisleitani'a si centralismulu germanu; prin urmare, daca aceste principiële opuse nu s'aru poté, neci una data, realisã in modu pacinicu, atunci realisarea loru ar' trebui cercata prin sabia. Chiaru aci e inse intrebarea, cã cine va invinge, si nu incapa neci una indoieia, cã esistintã Ungariei ar' fi periclitata multu mai tare prin una asemenea lupta, decãtu prin una organizare federativa a intregi monar-chie. Federalismulu avu intrare in Austri'a chiaru prin impacarea austriaca-unguresca, si urmarea acesteia nu este neci decãtu una amenintare ci, d'in contra, recunoscerea si asigurarea esis-tintiei nedependente a Ungariei. Magiarii au in-chiaiatu, d'in parte-le, una impacare federativa cu Croati'a, si, intru adeveru, nu aci consiste una amenintare a Ungariei, ci in impregiurarea, cã acésta impacare nu porta caracterulu adeveratu federativu.

Magiarii tienu strinsu, cu superbã, la impe-riulu Santulu loru Stefanu; ei voiescu sê-lu facea, pentru eternitate, mare, in floritoriu si potinte. In-se politic'a, prin carea credu cã voru poté ajunge acésta, ar' fi condamnata, de siguru, chiaru si de S. Stefanu, daca s'ar' scolã d'in morti. Magiarii, daca voiescu sinceru si in adeveru sê urmeze in-vetiaturele Stulu loru Stefanu, ar' trebui sê ob-serve facia de celelalte popore de totu alta po-litica.

Politic'a loru de asta-di e aprobata numai de ortodocsi constitutiunali falsi-liberali, rabulisti si teroristi. Acesti-a se supunu in modu servilu „energiosulu“ conte Iuliu Andrassy; ei voiescu mai bucuros sê sustiena egemoni'a magiara preste intrega Austri'a, decãtu sê se impace cu concetiatie-nii loru negermani. Organulu vienesu furibundu si setosu de sange alu acestoru liberali falsi si pseudo-austriaci vomezã urmatoriulu strigetu can-nibalu si de ucidere: „Detorintã a totoruru spireteloru buned'incoce si d'incolo de Leit'a trebuie sê fia d'a nimicf, d'in fundamentu, aparatulu reactiunariu si a stirpfi cu totulu poterile cari colluera la acelu-a!“ Ei bine, cerce adoratorii germani si magiari ai prin-cipiulu centralisatoriu asiaticu, a stirpfi majorita-tea poporatiunei de d'incoce si d'incolo de Lei-t'a! Ei numera intre „spiretele cele bune“ si pre poloni, cari au sê indeplinesca acésta opera de sange!

Numitululu diariu vienesu anuncia in modu triumfatoriu, cã „guvernulu ungurescu energeticu si practic, ca totu-de-una, a prinsu degiã de gãtu reactiunea, esoperandu unu ordinu, conformu carui-a tote trupele confiniarie de pre teritoriulu comandeii militare d'in Petruvaradinu, au sê fia desarmate.“ Ei bine, daca acésta procedere contr'a opusetiunei nationali are sê serbesca de mode-lu, atunci trebuescu desarmate nu numai tote trupele confiniarie, ci si partea precumpenitoria a armatei austriace.

Daca fanaticii domnitori germani si magiari nu voru renunã la politic'a loru barbara si vio-linta, atunci resbelulu civilu este inevitabilu. E si-

guru, că în această luptă, politică însetată de sânge va fi înadusă în sânge, înseamnă este posibil că totu-de-una-data va peri și Austria. Inseamnă sperăm înca, că această politică selbăteacă, carea profanează libertatea și fatiaresce alipire către Austria, se va frange de opuziunea pacinică atât a popoarelor oponente, cât și a germanilor și magiarilor în adevăr liberali și drepti.

Adunarea generală a invetiatorilor germani,

ținută în Viena, în zilele de la 8 până la 10 iunie a. c.

S-a scrisu degiă atât despre însemnătatea, meritul și valoarea adunărilor, asociatiunilor și a reuniunilor, încât asta-di, voindu a mai tractă această chestiune, n'amu pot de cât să recapitulăm ce a ce s'a disu ieri. Nu pte existe romanu, care se nu recunoscă chemarea și se nu fia convinsu despre efectul și productul lor. Numai ele ni pota ofer mediu-locel spre a ajunge acolo, unde nu suntemu înca, dar' unde trebuie nesmintu să ajungemu; numai prin ele potemu deveni tari; ele sunt armele și fortărețele timpului în care trăim. Dacă n'a peritu romanu cându ordele barbare navalău a supra lui ca locustele flamende, n'avemu să multumim această atâtă providenței, câtă întunerecului generalu adusu de acele orde și de care fiindu înse-si ele orbite și nevisandu, că va veni unu timp, cându limbă, datinele și prin urmare naționalitatea romanului va triumfă, nu cereau de la elu alta, decât slavă și apoi lu lasău să traiesca în letargia. Acum inse, cându romanu s'a deșeptatu, dar' cându totu acele-si orde, cu atributul de civilizat, nulu mai amenință cu sabia și focu, ci cu înșă-legea, în carea se dice, că este scrisă dreptatea; acum cându romanu este scos d'in casele strabune și alungatu chiaru și de langa drumurile țerei și cându, totu prin lege, i-se impune una limba străină; acum cându înse-si ordele barbare recunosc și sunt convinse, că poporul fără știință va peri, și si-incorda tote puterile spre cultivarea proprie cu paralizarea altora; acum, bravule romane, nu te temi că vei peri? Nu, de siguru nu, dacă te vei ingriji însu-ti de viitorulu și prosperarea ta; dacă vei țienă adunări, fia pre Campulu Libertății, fia la Miercurea, ori Turdă; dacă vei decide, dacă te vei constitui și vei țienă deciziunile cu sancțiune, cu unu cuventu, dacă vei urmă legei de asociare pre ori-ce terenu, fia materialu, fia spiritualu ori politicu, în arte și științe și în susținerea și apărarea drepturilor tale.

Dupa aceste se trecemu la adunarea invetiatorilor germani și se vedemu ce principie au enunțatu și ce rezoluțiuni au sancționatu acești 5000 barbati de specialitate; se vedemu cari sunt chestiunile de cari s'au ocupatu și cum le-au rezolvitu; că-ci, dacă avemu lipsa de ce-va, această este de siguru instrucțiunea și cultură poporului romanu.

Trei chestiuni au fostu, de cari adunarea invetiatorilor germani s'a ocupatu, și anume: chestiunea despre educațiunea invetiatorilor, despre instrucțiunea religiunii și despre educațiunea femeilor.

Aceste chestiuni s'au desbatutu cu atâtă liberalismu, încât trebuie să ne mirăm că invetiatorii, cari până acum se considerau de nesce ființe devotate și sfioșe, avura curajulu a pronunță și aperi nise principie și instituțiuni, cari nu numai că n'au valoare nicăie în timpul de față, dar' nice că credemu că se voru pot realiza curundu. Cându noi aici provocăm consistoriile metropolitane și episcopesci, ca să se ingrigesca de școle, pre atunci invetiatorii germani facu concluziuni despre independența școlii, voiescu a eschide d'in ea până si pre catechetu, în locul carui să propuna religiunea însuși invetiatiului; și până nu se va pot realiza acestu principiu, instrucțiunea religiunii se eschida cu totulu d'in școla. Nu este înca timpul de a practica asemenea principie, cu tote aceste ele sunt unu semn alu timpului, unu semn alu progresului.

Cu privire la chestiunea primă, adunarea generală a invetiatorilor germani, considerandu că invetiatorii facu parte d'in viața socială și stau în strinsa legatură cu poporul, ai carui-a conducători intelectuali ei trebuie să fia, a decisu ca pentru viitoru, seminariile se nu eschida pre invetiatori d'in viața socială și se nu i isoleze de la ori-ce influență externă; mai departe a decisu a se delatură internatele orribile, cari sunt mamele multora fără-de-legi. Aci ei au mersu într'adeveru ce-va pre departe; mai bine faceau, dacă observau calea de mediu, că-ci deși internatele pre de una parte sunt stricătose, pre de alta parte inse sunt una binefăcătoare pentru candidatii seraci, cari de altminteră nice că aru pot cercetă atari institute. Asemene gresita este și concluziunea de a emancipa școlă de ori-ce influență a biserice și prin urmare a prentimei, că-ci această emancipare nu se va pot realiza decât atunci cându nu va existe nice biserica, nice prentime, nice religiune pozitivă.

La desbaterea chestiunii a doua, adeca a instrucțiunii religiunii în școlele poporale, liberalismulu modernu a mersu, asic d'icundu, până în extremitate. S'a

decisu adeca: „Că instrucțiunea religiunii se se concredia invetiatorilor laici, cari au să propuna după unu manualu compus numai după principiile pedagogice, care se corespundă tuturor confesiunilor. Instrucțiunea religiunii se nu fia obligatorie, ci se se lase în voia liberă a parinților de a-si instrui copiii și în acestu obiectu se nu. Până ce nu se voru potă esecută aceste principie, instrucțiunea religiunii se se eschida cu totulu d'in școlă.“

Nice un'a d'inter chestiunile, tratate în adunarea invetiatorilor germani, nu atinge cordele presintelui mai multu decât chestiunea religiunii, că-ci este de mare importanță, cându 5000 pedagogi aperi drepturile ratiunii. Adunarea are dreptu cându dice, că instrucțiunea religiunii se se acomodeze după calitatea naturală a spiritului copiilor și că, prin urmare, în școlele elementare se nu se propuna nimic'a ce copilulu n'ar fi capabilu a întielege, precum sunt dogmele, cari nu se pot demunstră și nu se pot pricepe. Cu tote aceste, adunarea este inconsecventă, dacă voiescu a eschide instrucțiunea religiunii, carea este una parte integrită a cultivării spiritului, și carea pedagogia nu o pote delatură sub nice ună impregiurare. — Noi suntemu înca departe de a potă adoptă asemenea principie, că-ci pre cându germanii voiescu a se emancipa cu totulu de biserica și prentime, pre atunci noi ni căutăm salvarea și scutul contra manei magiarisatoriei a br. Eötvös numai în biserica, carea a contribuit în cea mai mare măsură la salvarea naționalității noastre. Ei, germanii, ceru școle neconfesiunale, noi, d'in contra, ne ferim de școlele comunale cu cari dlu Eötvös voiescu a ne cultivă, după chipulu și asemănarea Dniei sale.

Chestiunea a treia, despre educațiunea femeilor, nu s'a potutu încheia; cu tote aceste, adunarea, recunoscandu importanța misiunii femeii, a datu prin unele rezoluțiuni ună direcțiune carea nu abate nice decât pre femeia d'in calea sa naturală, de la chemarea sa ca soția, mama, femeia de casa, ci o face mai aptă, mai capace pentru implinirea chemării sale prin ună cultivare a spiritului și a animei sale mai adunca și mai corespundentă.

Pre noi, romanii, trebuie să ne intereseze mai multu, de ună candidată, formarea invetiatorilor și educațiunea femeii: dou chestiuni importante, de la a carora bună rezolvire și aplicare depinde viitorulu nostru. Câți pedagogi buni avemu noi și cum ne ingrigim de cei cari avemu? Femeia română pote ea ore corespunde chemării sale? Eca dou terenuri vaste, pre cari trebuie înca multu să asudăm.

Dreptu că invetiatorii nostri populari, pre langa tote neajunsurile și pedeele cu cari au a se luptă, au începutu a formă reuniuni, a se asociă și a se convinge, d'in ce în ce mai multu, de sublimitatea chemării lor, și n'avemu neci ună causă ca să nu sperăm cele mai imbucurătoare rezultate de la zelulu și diligența lor; inse să nu uităm, că instrucțiunea este causă comună, carea numai prin puteri unite va potă aduce fructele dorite. Mai vertosu inse, ar' trebui să ne preocupe educațiunea femeii române, ca a țării, că-ci femeia inspiră primele și totodata cele mai indelebile sentimente de patriotism și de tote virtuțile sociale și cetățenesci. Cine nu va recunoscă aci, că suntemu forte de parte de țiență? Unde și câte sunt institutiunile noastre de fete? Abi s'a facutu încâtu-va începutulu. Deci se ne asociăm, se ne reunim, că-ci această este calea cea mai sigară a progresului.

Decursulu ședinței publice a membrilor soc. de lectură a alumnilor seminariilor d'in Blasiu, ținută în 9. iunie st. n., în sală d'in curtea metropolitană.

La 8^{1/2} ore a. m., ună deputațiune de 12 inși d'in membrii societății fii trimisa pentru invitarea Venerabilului superioru ai institutului și supraveghiatoru ai societății, er' alt'a pentru invitarea Rydssmului. Domnu Tim. Cipariu, cari eurendu aparura în sală ședinței între viuele urări de „se traiesca“, rostite d'in partea membrilor și a publicului degiă adunatu. Sală fii decorată cu girlande, ramuri verde, tablouri și stindarde naționale, er' pre paretele principalu stă inscripțiunea formată cu multu gustu: „Voiti și veti potă.“

Dupa invocarea spiritului santu, D. Prefectulu de studiu, Gedeon Blasianu, prin ună cuventare bene sentită, — în carea areta progresulu societății de la inființarea ei d'in an. 1863/4, compara caracterulu educațiunii alumnilor seminariilor d'in deceniulu trecut cu alu acelu d'in prezentu, areta însemnătatea și folosulu societății, — dechiară ședința de deschisa.

Corulu seminariile intona dou strofe d'in „Deceptate romane“, fiindu cu: „Preotii cu crucea în frunte“, după cari alumnulu Sim. Popu, urcandu-se pre tribuna, rostesc unu panegiricu asupra marelui romanu și benemeritatulu istoricu Nicolau Balcescu, mortu în Palermo ca exilatulu la 22. octobru an. 1857. — După ună scurtă introducere, oratorulu descrie pustiunea deplorabilă a principatelor romane sub sceptrulu despoticu alu soului d'in Fanaru; areta întreprinde-

șile și nesuinițele pre-energioase ale unora juni romani spre a redescapă pre filii tiereloror sorori d'in amorfirea lor, între cari regeneratori devotați romanismulu loculu primu lu ocupă Balcescu. Enareză vietă acestu apostolu alu fratiloru de preste Carpați cu tote suferințele, ratecirole și întreprinderile sale literaric; specifica ideele cari i-au șierbitu de devisă în carieră sa patriotică și literară și cari apar d'in scrierile sale atât de însemnate pentru istoria noastră națională; areta personă cu sentimentele, aplecările și afecțiunile sale pentru patriă, progresu, onore și independența națională. — Atanasiu Macelarulu declamă „România la an. 1854“ de Andreiu Muresianu, cu desteritatea recerută, apoi corulu seminariile intona „Imnul Domnului“, poema de I. Grozescu, la finea carui-a. Sofroniu Pașcu începe cetirea discursulu: „Omul și anticitatea sa.“ Autorulu descrie statulu primitivulu alu omulu în care acestu-a sente impresiunea ce o eserețizează alte obiecte a supra sa.

Autorulu combatte ipotezele lui Davidu Strauss și Oken, cari dicu, că omulu e simplulu productulu alu naturii. Nu concede nice derivarea omulu d'in muinele gorila și orangu, după cum afirma Darwin și Vogt. Anticitatea omulu o demunstră d'in periodulu de piatră, de bronz și de fieru, d'in noroiulu fiuviulu Nifu, d'in innoirea statnei lui Ramze alu 2-lea, d'in harburile și caramidele aflate în noroiulu Nilulu, d'in edificele stăpate descoperite în Elveția. Ca argumentu reinfrangatoriu aduce piatră pusă în anul 1848 în Campulu Libertății. De aici areta câtă de nesiguru e cronometrulu basatu pre esundarea unti fluvii, etc.

Autorulu si-finescu discursulu cu speranța pazei reîntorcunde între geologu și teologu (?). Ioane Jugă de Salice esecută pre flaută: „Doină d'in confiniile Transilvaniei între Bucovina și Maramuresiu, finită în „brăulu Moldovenescu, cu desteritatea ce i este proprie. Georgiu Ciorte declamă „Geniulu națiunii“ de Ios. Vulcanu, cu însuflețirea și desteritatea corespondentă materiei. — Urmă alu 2-lea discursu: „Devisă preotiloru romană“, cetitu de autorulu seu Nic Popescu, în care cu unu stilu corectu areta devisă preotiloru romani d'in trecut, aduce de exemplu patimele lui Sava Brancoveanu și preste totu suferințele preotiei romane persecutate de către principii calvini, cându acea eră silă să ierneze canii de venatu ai domnilor, er' protopopii romani a duce pre umeri în sinodulu lor pre superintendentele calvinu; areta sorte preotiei romane după unirea cu Romă, machrinatiunile jesuitiloru și ale teologulu latinu, etc. — Demetriu Iancu declamă poezia „Apoi nusu civilizat“, de Tăutu. După care ședința fii închisă prin o cuventare rostită de către D. Prefectulu de studiu, Ged. Blasianu.

Publiculu ce asistă la această ședință a costatu d'in totu aceli benemerități domni capitularisti, cari se interesează de înaintarea țerei generatiunii, d'in întregu corpulu profesoralu, d'in mai multi preți, oficiali și cetățiani.

Placerea publiculu ce asistă la această producțiune se manifestă în viuele aplause ce urmara după fia-care bucata (rol). Ședința se fină la 11^{1/2} ore a. m. cu „Mersulu ostasiloru romani d'in Basarabia“, intonatulu în quartetu cu vivacitatea cea mai rapitoră de către corulu seminariile.

Dupa prandiulu, alumnatulu și-țienă mai multu în ber-culu preste Ternavă-Mare, la care participă unu numeru pre frumosu de ospeti de ambe sexele. Petrecerea clerulu teneru fii dulce, inocință și de unu caracteru corespundentulu acelu teneri, cari au de a premerge în înțea poporulu în totu ce e bunu, cuvențiosu, nobilu și frumosu. Se radicara toate pentru Parintele metropolitanu, pentru super. seminariile, pentru parintele literaturii nostre T. Cipariu, pentru acei barbati benemerități ai bisericei nostre cari, pre langa misiunea de a lucră în viața Dnului, nu si-uita nice da obligamentele ce le au către națiune și patriă.

Nu pota a nu memoră ce-va, de-si pre scurtu, despre ședința publică a țerei gimnasiale de aci, ținută în 13/6 a. m., la 10 ore, la care asistă unu publicu numerosu care pre la 1 ora d. m. se departă a-si face pregătirile pentru balulu arangiatulu în folosulu societății de lectură a teneriloru gimnasiale.

Unu spectatulu.

Cameră reprezentantiloru Ungariei.

Ședința de la 23 iunie.

Presedinte: Paulu Somsich. Notariu: Petru Mihályi. D'in partea guvernulu au fostu de față ministrii: clul. Andrassy și b. Ios. Eötvös.

Dupa ceremonialulu îndatnatulu, Ignatiu Simics interpelează pre ministrulu comunicațiunii, dacă are de eugetu a lungi calea ferată de la Ogulin până la Zeng? Se va comunică ministrulu concernente.

Colom. Ghycz y pune pre biurulu camerei unu proiectulu de concluzu, relativu la modulu votării pentru

fitoriului presedinte alu curtei de contabilitate. Se va tipari si pune in desbaterea camerei.

Se trece la ordenea dilei si se cetescu a trei-a ora si primescu definitiv proiectele de legi despre constructiunea calii ferate de Nordu si despre rescumperarea punitii de feru d'ntre Bud'a si Pest'a. — Se tramitu camerei magnatiloru.

Siedintia se inchiaia la 11 ore a. m.

Bucurosu damu locu in colonele nostre epislolei de mai la vale si provocarii alaturate la d'ns'a, ce ni-se tramite de cãtra D. Giorgiu I o a noviciu, deputatu dietale si secretariu de statu la minist. culteloru si instructiunii publice, recomandandu totodata osebitei atentiei a cetitorilor nostri provocarea ce se face intru interesulu educatiunii adultiloru (vrãstnici), asemenea si statutele (in Nr. v.) reuniunii centrale, pentru ca cetitorii nostri sã vedã cãta importantia se dã cetiunii d'in partea celoru mai inseanati barbati, cari cu tote puterile starnescu a supleni scaderile trecutului. Noi, mutatis mutandis si aplecandu statutele reuniunii centrale d'in Pest'a la trebuintile si impregiurãrile nostre, credemu, cã imbrãciãrea acestei cause, tienendu-se d'ins'a mai alesu de domeniulu Associatiunii rom. p. cult. popor., — este de necesitate interitã si va formã unã d'in principalele preocupatiunii a le prossimeii adunãri gener. ce se va tienã la Nasaudu.

Assoc. Aradana inca are aceea-si missiune.

N'avemu sã facemu vorba multa despre importantia acestei cetiunii, ea este prã-invederata; unu singuru momentu inse este de ajunsu pentru a convinge si pre cei ce dora n'aru fi petrunsi de necesitatea interitã sãu pre cei ce nu voru fi meditatã inca a-supr'a educatiunii celoru vrãstnici, si acestu momentu este „possibilitatea, de nu probabilitatea, de a conditiunã dreptulu de alegere de la cunosciãtia scriptografica (cetire si scriere) a omeniloru d'in poporu, cu ocaziunea schimbãrii actualiei legi electorali“, ceea ce nesmintitu are sã se intemple inca in cursulu acestei sesiunii dietale; era schimbarea legii are sã fie nefavoritã poporulu nostru d'in caus'a urcãrii censului, s. a.; deci sã grigimu de tempurã, ca sã nu ni-se imultiãscã relele si neajunsele, era d'in cele esistenti sã impucinãmmu progressivã.

Stimate Dle Red!

In interesulu culturii poporulu esti vogatu, sã bi-nevoesci a primã in diurnalulu Dtale aici alaturat'a „Provoacãre“ d'impreuna cu statutele relative la infiintarea reuniuniloru pentru latirea instructiunii paporale si a culturii celoru imaintati in etate, si prin ace'a a o dã publicitãtii si onorãtiloru cetitori ai diurnalului „Federatiunea“.

Cu destinsa stira sum,

Alu Dtale

Pest'a, in 27 maiu 1870.

plecatu servu

Georgiu Joannovicu.

Provoacãre la infiintarea reuniuniloru pentru instructiunea poporale.

In urmare provocãrilor emise in 30 Sept. si 22 Nov. 1868 si in 27 Febr. a. c., s'a infiintatu in Pest'a reuniune pentru instructiunea poporale, era in 6. Martia s'a si constituitu.

Scopulu acestei reuniuni este de o parte promoverea infiintãrii reuniuniloru pentru instructiunea poporale prin totã tier'a, caror'a, la cerere, li va dã si informatiuni, et' de alta parte esoperarea instructiunii pentru cei inaintati in etate si pre alta cale.

Art. de lege XXXVIII d'in 1868 s'a ingrigitu de instructiunea prunciloru; inse pentru cei ce au trecut de 15 ani, cari nu s'au impartesitu inca nici de elemintele sciintiei, pãn'acum pucina grige s'a datu. Necesitatea acestã nicãiri nu se sente in asiã mesura, precum chiaru la noi.

Cea mai mare parte a poporulu e necualificatu; inca si cei ce au amblatu la scola, fiindu cã nu se cualifica mai departe, uita si pucinulu ce au invetiãtu in pruncia. Cu tote cã scrisu este, cumcã „poporulu, care n'are sciintia, va perã“.

Cã-ci sciintia nu numai luminãza mintea pentru preceperea drepturiloru si detorinteloru nostre omenesci si cetãtiencesi, dar' nobilitãza totu-odata si moralitãtãle (? R.), ma pre langa diligentiã si crutiãre, e conditiunea principale a victoriei oneste si a ameliorãrii stãrei nostre materiale.

E adevratu cumcã in cas'a reprezentãtoriloru s'a proiectatu promoverea instructiunii adultiloru, si dorimu, ca proiectulu sã devina cãtu mai curundu lege: inse pre langa calea oficiale desemnata prin acẽst'a, mai remane inca calea activitãtii sociale, carea trebuie sã o urmarim in pararelu cu ce'alalta. In acestu modu, scopulu se va ajunge mai de siguru. Nobila emulãtiune, ce se va nasce

intre urmãtorii celoru doue carãri, pote servi numai spre promoverea causei.

Se afla, cu dorere marturisindu, inca si in cercurile cele mai inalte omeni, cari considera instructiunea adultiloru (vrãstniciloru) de o disuintã desiãta. Precum n'a invetiãtu Nicoliti'a, asiã nu va invetiã nici Niculae — dicu d'insii. Inse, spre fericire, esperinti'a dovedesco contrariulu. In Germani'a, Angli'a, Franci'a si Itali'a trece preste sute de mii numerulu aceloru adulti, barbati si fẽee, cari si-suplinescu acum, — si inca cu succesu, — negrigitia d'in tineretie; unii invetiã a cetã, scrie si calcã, et' alii si-immultiãscu cunosciãtiele cu alte sciintie folositorie.

Astfelu, ca sã ne provocãmmu numai la o tiãra, in Franci'a, in 32.000 cursuri de adulti (Cours d'adultes), cari sunt infiintate singuru numai prin oficiãtãle educatiunii publice in a. 1867, 829.555 persone adulte au luat parte la instructiune, si d'ntre acestea, respective 357.400 ascultatori, cari sãu n'au avut chiar' nici o cualificãtiune, sãu forte pucina, 27.214 au invetiãtu numai a cetã, 58.377 a cetã si scrie, et' 248.435 a cetã, scrie si calcã. Ceia-l-alti sãu si-au perfectionatu, sãu si-an immultiãtu cunosciãtiele.

Afara de acestea, in Franci'a au mai fostu aprope la 900 de cursuri, numite „cursuri libere“ (Cours libres), infiintate prin societãti (reuniuni).

Apoi ceea ce in alta tiãra e posibilu, pentru ce sã nu fia posibilu la noi? Ori dora poporulu nostru mai pucina capacitate are pentru invetiãtura, decãtu poporulu d'in veri-care alta tiãra?

Acẽst'a o nega resolutu toti, cei ce cunoscu poporale occidentale.

Poporulu d'in tier'a nostra chiaru atãtu e de intiepleptu si capabile pentru cultura, precum veri-care altulu.

Si, precum poporeloru d'in occidentu li se pãte dã de preceptu, cumcã: nu e rusine a invetiã si mai tardã, et' a nu voiã a invetiã: — asemenea se pãte capacitã si poporulu nostru.

Au dõra invetiãtorii nostri sã fia mai pucinu zelosi, au mai pucinu petrunsi de sublim'a chiamare a instructiunii, decãtu collegii loru d'in Europ'a occidentale?

Acẽst'a—fara vatemãre — nu se pote presupune de spre d'insii.

Si ne luãmmu voiã a crede, cumcã partea cea mai culta si mai avuta a nãtiunii, intielegundu ponderositãtea chiamãrii, se va grabã a promovã maretulu scopu, care prin ofertã, care prin insufletire, care prin alte mijloce spirtuale.

Pre unde se afla omeni necultivãti — si unde nu sunt de acesti-a? — este si terenu pentru activitate; si unde este omu cultu, fia acell'a barbatu sãu fẽee, acolo nu lipsesce nici cine sã invetiã. E dreptu, cumcã in rondulu primu sunt chiamati invetiãtorii ordinari, ca in orele de sãra — cu deosebire iern'a — sã invetiã si pre cei adulti; inse instructiunea este una chiamare atãtu de nobile, incãtu nimenui nu i aduce rusine, nici chiaru celui mai avutu si nici celui mai mare domnu. (Idea magiara. Red.)

Ma li face onõre si celoru mai de frunte. In Angli'a si Americ'a nu li e rusine a portã oficiulu de invetiãtoriu nici celoru mai de frunte si mai renumiti barbati in statu, de au fostu chiaru si ministri.

La lucru dar', domniloru si domneloru, pre acestu nou terenu de activitate!

Sã nu lasãmmu in nesciintia pre concetãtãrii si confrãtii nostrii adulti (crescuti in nesciintia), sã nu-i lasãmmu fãra cunosciãtiele cele mai necesãrie. Dãca nu ne voru indemnã la acẽst'a nici iubirea de a-propelui, nici fericirea si onorea patriei, sã ne indemne celu pucinu interesulu nostru propriu.

Prin latirea sciintiei se innaltã moralitãtea si se impucinãza crimele contr'a siguritãtii de persõna si avere. Sã nu asceptãmmu, in neactivitate, pãna candu sub actiunea noiei legi (de instructiune! R.) va trece totu omulu prin scõla; cã-ci, dorere, acẽst'a va fi tardã, et' noi n'avemu timpu de perdatu. Esistinti'a statulu*) si sus-tienerea nostra sunt in legatura cu progresulu nostru spirtuale si materiale. La lucru dar', patriotiloru si patrioteloru!

Sã infiintãmmu mai inainte de tote reuniuni pentru instructiunea poporale in tote orãsiile si in tote comunele. Sã contribuimmu si sã adunãmmu pucini denari, cari aru fi de trebuintã, sã intemeiãmmu instructiunea adultiloru sã fia in forma de disertatiune despre unu obiectu sãu altulu de interesu comunu.

Statutele primite de reuniunea centrale (le vomu publicã in Nr. viit. Red.) se potã luã de cinosura; firesce se potã straformã dupa referintiãle locale.

De altmintrea, subsemnat'a reuniune centrale si-va

*) Cãtu pentru statutele poliglote si formate prin cuceriri brute, trebuie sã se scimu bine distinge: cultur'a trebuie sã fia nãtiunãle precum si statulu. Acẽst'a se vede in Franci'a, Itali'a, Angli'a, etc., dar' nu la noi, unde, d. es. cultur'a nãtiunãle a romanulu este impededãta in diferite moduri si Transilvani'a pusa sub asediũ. Cultur'a este in cea mai strinsa legatura cu politic'a.
Red. „Fed.“

tienã de detorintã placuta a dã celoru d'in provintia informatiunile cerute.

Ma cu acẽsta ocaziune se si roga de reuniunile infiintate pentru instructiunea poporale sãu cari se voru infiintã de aci nainte, sã bine voãscã a se pune in legatura cu cea centrale, adresandu epistolele la „Presidiulu reuniunii centrale pentru instructiunea poporale“, in palatiulu academiã (ung.)*)

Domniloru! Multe sunt negrigitiele, si multe avemu de facutu. Inse cu cãtu sunt mai multe negrigitiele, si cu cãtu avemu mai multu de facutu, cu atãtu trebue sã ne apucãmmu mai rapede si mai cu mare zelu de lucru. Si dacã zelulu se va impreunã cu constantia, rezultatulu pre cãtu va fi de imbucurãtoriu, pre atãta va fi si siguru.

Pest'a, in 3 maiu 1870. Comitëtulu reuniunii centrale pentru instructiunea poporale.

Stefanu Tũrr,

m. pr. presedinte.

La dislau Dapsi,
m. p. notariu.

Clusiu, 25. maiu 1870.

Dle Redactoru!

Inainte de ast'a cu vr'o patru sãu cinci ani, tramisesem la „Sionulu romanescu“ o corespundintia, in carea tractasem despre negligerea propuneri limbei si religiunii romane in gimnasiulu rom. cat. d'in Clusiu.

Dupa multa asteptare inzedaru, am purcesu d'in punctu de vedere nãtionalu, am scrisu ca romanu cu anima de romanu, avendu scopulu a impintenã pre respectivulu la propunerea studiiloru mentionate.

La asta corespundintia, respectivulu, pre alu carui sufletu se apesã pecatulu cã junimea romana studiosa nu mai posedã neci cele mai primitive principie ortografice, si-a colindatu ore-cum vr'o doue scule, inclinati spre mãstri'a de a fi folositi de scule si chiaru la scopuri marseiave, si cu subsemnatur'a unui-a, prin una alta corespundintia totu in acelu diariu, incercã a me demintã, ba chiaru a me si vatemã prin nesce espressiuni grosolane.

Atunci voindu a replicã, tramisei corespundintia mea, ilustrata cu tote datele recerute spre a adevãri cele diãe in corespundintia prima. Inse, nu sciu d'in ce motive, Dlu redactoru alu „Sionulu romanu“ a aflatu cu cale a lasã lucrulu intr'atãta si a nu-mi publicã corespundintia in carea aretasem totã goletatea respectiviloru. Destulu, cã eu remasei oferlitu, si nu mi fu iertatu, mie, celui nevinovatu, a me rectificã.

In „Gazeta Tr.“ d'in lun'a lui ianuaru, a. c., Nr. 6, vine unu corespundinte subscriã cu V., si, vorbindu despre vacantia protopopiatulu d'in Clusiu, lauda meritele unui aspirante la mentiunatul protopopiatu, si nu sciu inca ce.

In pretiuitulu Dtale diariu, Nr. 42, vine era-si unu corespundinte, subscriã Alexandru Popu, maniosu pre corespundintia d'in „Gazeta“, si, aducundu-o acẽst'a in legatura cu cea d'in „Sionu“, respective inchi-piundu-si cã autorii aceloru doue corespundintie aru fi identici, — cugetandu dãra cã eu am scrisu si cea d'in „Gazeta“, — dupa ce diãce cã „Sionulu“ m'a inferatu in frunte de clevetoriu si marseiavu lingusitoriu, trage cum-va la indoieã si onorea mea, provocandu-me pre onore, — dacã mai am onore cãtu de putina, — sã-i respundu.

Dupa nume nu s'ar' potã scã, cine e d'nsulu; cã-ci te asiguru, Dle redactoru, cã Alexandru Popu ca omu intelegintu nu esiste in Clusiu, si asiã d'nsulu a insielatu si redactiunea si publiculu. Dupa ce i-am aretatũ acuma, cã nu de la mine a atãrnatu ca in „Sionu“ sã me fiu potutu rectificã; dupa ce i spunu cã, chiaru dacã corespundintia mea d'in „Sionu“ n'ar' fi fostu basata, acolo nu lingusiescu ei, d'in contra, atacu, prin urmare neci atunci n'asi fi fostu lingusitoriu, dar' nu sum nici clevetoriu, precum am aretatũ; spunendu-i mai incolo solemnu, cã corespundintia d'in „Gazeta“ nu io o-am scrisu; me rogu, Dle redactoru, se mi ierti cãte-va cuvinte cãtra d'nsulu.

Dle corespundinte! Nu trage la indoieã onorea nimeni pre curundu, cã-ci onorea e unu lucru sacru. Dãca voi-esci sã convingi si sã areti adevãrulu, folosescu arguminte. Omulu cultu vorbesce la lucru, nu la persona.

Omulu, care in ori-ce impregiurãre neinsemnata, pentru ori-ce lucruri bagatele, arunca cu tina in onorea altui-a si nu i-o pretiuesce ca unu sacramentu de care nu te poti atinge cu mane profane, acelu-a, Dle corespundinte, nu pretiuesce onorea altui-a si nu o pretiuesce nici a sa; celu ce nu si pretiuesce onorea, acelu-a nu si-o erutã, prin urmare a-rare ori o are. Vedi, Dle coresp., DTa n'ai alt'a decãtu muierã, pruncii, putina pre

*) Aci Asociatiunile nostre pentru cultur'a poporulu romanu sunt a se luã in consideratiune precum si, mai ver-tosu, Societatea academiã d'in Bucuresci cari, sperãmmu, inca si-voru face detorintã in acẽsta provintia. Noi numai cu aceste-a potemu sã corespundem.
Red. „Fed.“

